

2. Regionální rozdíly uvnitř kraje v administrativně-správním členění

2.1. Sídelní struktura

2.1.1 Současná sídelní struktura

Na základě ústavního zákona č. 347 platného od 1.1.2000 bylo vytvořeno na území České republiky celkem 14 vyšších územně správních celků - krajů vč. Hlavního města Prahy. Z bývalého Západočeského kraje vznikl kraj Karlovarský vymezený územím třech okresů (Cheb, Karlovy Vary a Sokolov) a Plzeňský kraj vymezený zbývajícími sedmi okresy (Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov). Později bylo na základě zákona č. 314 z roku 2002 vymezeno v Plzeňském kraji 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP) a 35 obcí s pověřeným obecním úřadem (POU). Správní obvody ORP převzaly povinnosti a kompetence bývalých okresních úřadů, které byly k 31.12.2002 zrušeny. Správní obvody tvoří ORP Blovice (spravuje 2 POU, 19 obcí), Domažlice (3 POU, 58 obcí), Horažďovice (1 POU, 20 obcí), Horšovský Týn (2 POU, 18 obcí), Klatovy (3 POU, 44 obcí), Kralovice (3 POU, 44 obcí), Nepomuk (1 POU, 26 obcí), Nýřany (4 POU, 54 obcí), Plzeň (2 POU, 15 obcí), Přeštice (1 POU, 30 obcí), Rokycany (3 POU, 68 obcí), Stod (3 POU, 24 obcí), Stříbro (2 POU, 24 obcí), Sušice (2 POU, 30 obcí) a Tachov (3 POU, 27 obcí).

Koncem roku 2005 měl Plzeňský kraj 501 obcí s 1 543 částmi. Statut města mělo 46 obcí, k nimž dle počtu obyvatel patřilo k největším krajské město Plzeň (162 759 obyvatel k 31.12.2005), k nejmenším se zařadilo město Měčín s 1 119 obyvateli. Ve městech žije cca 66,7% všeho obyvatelstva kraje. Z hlediska hustoty obyvatelstva patří mezi nejhustěji zalidněné SO ORP Plzeň (681 obyvatel na 1 km²), k nejméně zalidněným SO ORP Sušice s 32 obyvateli na 1 km².

Tab. 2.1.1 Sídelní struktura podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Obyvatelstvo celkem	Podíl obyvatel žijících v (%)			Průměr na 1 obec			Počet obyvatel na 1 km ²
	celkem	z toho měst			sídle SO ORP	ostatních městech	ostatních obcích	rozloha (km ²)	obyvatelstvo	počet částí obce	
Plzeňský kraj	501	46	1 543	551 528	50,9	15,8	33,4	15,1	1 100,9	3,1	72,9
v tom správní obvody:											
Blovice	19	2	51	11 152	35,3	23,2	41,6	11,7	586,9	2,7	50,1
Domažlice	58	4	160	39 168	27,6	22,1	50,3	13,2	675,3	2,8	51,3
Horažďovice	20	1	59	12 187	46,8	-	53,2	12,9	609,4	3,0	47,1
Horšovský Týn	18	2	74	13 690	35,6	22,5	41,9	16,0	760,6	4,1	47,4
Klatovy	44	7	242	50 482	45,4	27,1	27,5	20,6	1 147,3	5,5	55,7
Kralovice	44	5	120	21 994	16,2	37,4	46,4	15,0	499,9	2,7	33,4
Nepomuk	26	1	64	11 226	33,0	-	67,0	11,9	431,8	2,5	36,4
Nýřany	54	4	117	49 117	14,0	22,5	63,4	11,6	909,6	2,2	78,3
Plzeň	15	2	52	178 064	91,4	2,5	6,1	17,4	11 870,9	3,5	681,0
Přeštice	30	1	58	20 416	31,7	-	68,3	9,0	680,5	1,9	75,3
Rokycany	68	6	101	45 823	30,0	24,0	46,1	8,5	673,9	1,5	79,7
Stod	24	3	41	21 500	16,6	49,2	34,2	10,8	895,8	1,7	83,0
Stříbro	24	1	90	16 609	45,8	-	54,2	17,9	692,0	3,8	38,6
Sušice	30	3	178	24 960	46,2	11,0	42,9	26,0	832,0	5,9	32,0
Tachov	27	4	136	35 140	35,7	31,1	33,2	35,1	1 301,5	5,0	37,1

2.1.2 Velikostní skupiny obcí

Ve velikostní skupině do 499 obyvatel tvoří podíl obcí téměř sedmdesát procent. Výjimkou jsou pouze čtyři správní obvody (Klatovy, Nýřany, Plzeň a Tachov), kde převládají obce s vyšším počtem obyvatel. Měst nad 5 000 obyvatel je v Plzeňském kraji celkem 14, přičemž ve čtyřech správních obvodech se s uvedeným počtem nenachází žádné město. Patří se mezi ně SO ORP Blovice, Horšovský Týn, Kralovice a Nepomuk.

Tab. 2.1.2.1 Počet obcí podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Počet obcí	v tom obce s počtem obyvatel								
		do 199	200 - - 499	500 - - 999	1 000 - - 1 999	2 000 - - 4 999	5 000 - - 9 999	10 000 - - 19 999	20 000 - - 49 999	50 000 a více
Plzeňský kraj	501	192	149	74	45	28	8	4	1	1
v tom správní obvody:										
Blovice	19	7	7	3	-	2	-	-	-	-
Domažlice	58	24	17	8	7	-	1	1	-	-
Horažďovice	20	9	5	4	1	-	1	-	-	-
Horšovský Týn	18	6	7	1	2	2	-	-	-	-
Klatovy	44	17	8	11	4	2	1	-	1	-
Kralovice	44	22	11	5	3	3	-	-	-	-
Nepomuk	26	15	5	4	1	1	-	-	-	-
Nýřany	54	14	17	11	5	6	1	-	-	-
Plzeň	15	3	2	4	3	2	-	-	-	1
Přeštice	30	8	12	6	2	1	1	-	-	-
Rokycany	68	33	18	5	6	5	-	1	-	-
Stod	24	9	10	1	-	3	1	-	-	-
Stříbro	24	10	8	2	3	-	1	-	-	-
Sušice	30	12	8	5	4	-	-	1	-	-
Tachov	27	3	13	4	4	1	1	1	-	-

V obcích do 499 obyvatel žije v kraji pouze 12,5% obyvatel, z toho nejvíce ve SO ORP Nepomuk 28,1%. Velikostní skupina 1 000 až 4 999 obyvatel ukazuje na vyšší zastoupení SO ORP Blovice (58,4%), Horšovský Týn (74,6%), Kralovice (60,0%), Nýřany (55,7%) a Stod (50,9%). Ve městech s počtem nad 5 000 obyvatel žije v kraji 51,2% obyvatel. Uvedený podíl ovlivňuje počet obyvatel žijících v Plzni. Vyloučíme-li Plzeň pak nejvyšší podíl vykazují SO ORP Domažlice, Horažďovice, Klatovy, Stříbro, Sušice a Tachov. Měst s počtem obyvatel převyšující 10 000 je v kraji šest. Mezi největší, jak již bylo uvedeno se řadí Plzeň, dále Klatovy, Rokycany a Tachov, což jsou bývalá okresní města. Následuje město Sušice a na posledním místě stojí bývalé okresní město Domažlice s 10 808 obyvateli.

2.1.2.2 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Obyva- telstvo celkem	v tom podíl obcí (%) s počtem obyvatel								
		do 199	200 - - 499	500 - - 999	1 000 - - 1 999	2 000 - - 4 999	5 000 - - 9 999	10 000 - - 19 999	20 000 - - 49 999	50 000 a více
Plzeňský kraj	551 528	4,0	8,5	9,4	11,1	15,9	8,7	8,8	4,2	29,5
v tom správní obvody:										
Blovice	11 152	7,2	19,7	14,7	-	58,4	-	-	-	-
Domažlice	39 168	7,2	13,5	14,4	24,3	-	13,1	27,6	-	-
Horažďovice	12 187	8,0	13,3	21,8	10,1	-	46,8	-	-	-
Horšovský Týn	13 690	6,6	14,7	4,1	16,5	58,1	-	-	-	-
Klatovy	50 482	3,9	5,0	16,0	11,4	8,3	10,1	-	45,4	-
Kralovice	21 994	9,3	16,8	13,9	18,1	41,9	-	-	-	-
Nepomuk	11 226	14,9	13,2	27,0	11,8	33,0	-	-	-	-
Nýřany	49 117	3,4	11,1	15,8	15,6	40,0	14,0	-	-	-
Plzeň	178 064	0,3	0,4	1,6	2,6	3,7	-	-	-	91,4
Přeštice	20 416	4,6	17,6	21,8	12,6	11,7	31,7	-	-	-
Rokycany	45 823	7,7	11,5	6,6	17,4	26,8	-	30,0	-	-
Stod	21 500	4,7	13,5	3,7	-	50,9	27,3	-	-	-
Stříbro	16 609	8,6	15,2	8,9	21,4	-	45,8	-	-	-
Sušice	24 960	5,7	11,8	14,4	22,0	-	-	46,2	-	-
Tachov	35 140	1,2	12,6	8,3	15,1	11,5	15,5	35,7	-	-

Rozloha území na základě velikostního uspořádání obcí do 199 obyvateli se podílí na výměře kraje téměř pětinou, dalšími dvěma pětinaми rozlohy kraje se podílejí obce ve velikostní skupině 200 až 499 a 500 až 999 obyvateli. S rostoucí velikostní skupinou se podíl výměry snižuje. Vyjma velikostní skupiny 20 000 až 49 999 a 50 000 a více obyvatel, kam náleží město Klatovy s výměrou 81,1 km² a Plzeň s rozlohou 137,7 km².

Z hlediska hustoty osídlení jsou pak nejhřidčeji osídleny právě obce s počtem do 199 obyvateli. Hustota roste s vyšší velikostní skupinou obcí, vyjma velikostních skupin 10 000 až 19 999 a 20 000 až 49 999 obyvatel, kde na 1 km² žije v nižší velikostní skupině více obyvatel, hodnota rozdílu činí 59,4.

Tab. 2.1.2.3 Základní charakteristika území podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Rozloha		Obyvatelstvo			Počet obyvatel na 1 km ²	
	celkem	z toho měst		celkem (km ²)	podíl na kraji (%)	celkem		podíl městského obyvatelstva (%)	celkem	zastavěné plochy
						počet	podíl na kraji (%)			
Plzeňský kraj	501	46	1 543	7 561,2	100,0	551 528	100,0	66,6	72,9	5 684,5
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	192	-	256	1 452,4	19,2	22 118	4,0	-	15,2	2 021,2
200 - 499	148	-	337	1 623,4	21,5	46 672	8,5	-	28,7	2 899,8
500 - 999	74	-	355	1 623,2	21,5	51 576	9,4	-	31,8	3 180,2
1 000 - 1 999	45	13	310	1 406,2	18,6	61 201	11,1	32,2	43,5	3 895,4
2 000 - 4 999	28	19	138	797,9	10,6	87 494	15,9	74,7	109,7	6 071,8
5 000 - 9 999	8	8	52	297,1	3,9	48 211	8,7	100,0	162,3	7 313,6
10 000 - 19 999	4	4	34	142,2	1,9	48 599	8,8	100,0	341,9	9 999,8
20 000 - 49 999	1	1	30	81,1	1,1	22 898	4,2	100,0	282,5	8 997,2
50 000 a více	1	1	31	137,7	1,8	162 759	29,5	100,0	1 182,4	16 868,0

2.1.3 Klasifikace sídel

Celkem 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností spravuje území Plzeňského kraje s 501 obcemi. Centrem správních obvodů je patnáct obcí, z nichž pět obcí (měst) jsou bývalá okresní města (Domažlice, Klatovy, Plzeň, Rokycany a Tachov), dalších deset měst jsou převážně města s nejvyšším počtem obyvatel ve správním obvodě ORP (Blovce, Horažďovice, Horšovský Týn, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Přeštice, Stod, Stříbro a Sušice).

Základními charakteristikami sídel jsou demografická, ekonomická a sociální třídění. V hodnocení a porovnání mezi městy nedovoluje z důvodu nedostupnosti dat provést podrobnou analýzu. Pro hodnocení chybí řada ukazatelů především v oblasti ekonomické. Z uvedených tří oblastí jsou nejdostupnější demografická data.

Vývoj počtu obyvatel není ve všech městech příznivý, pokles v roce 2005 proti roku 2001 vykázalo osm měst, z toho nejvyšší město Rokycany o 3,9%. V počtu obyvatel se k nejmenším řadí město Blovice s 3 933 obyvateli ke konci roku 2005, k nejméně početným patří Plzeň, ale zároveň zde žije nejstarší obyvatelstvo s průměrným věkem 41,7 let. Průměrný věk nad 40,0 let vykazují města Horažďovice, Klatovy, Sušice, Rokycany, Domažlice a Stod. Nejmladší obyvatelstvo žije ve městě Nepomuku s průměrným věkem 38,0 let. Index stáří tj. počet dětí do 14 let připadající na 100 osob ve věku 65 a více vykazuje mezi městy nejnižší město Nepomuk (70,6), naopak nejvyšší hodnotu vykázalo město Plzeň (125,5). Relativní hodnoty počtu narozených dětí se pohybovaly mezi 7,8 až 12,5, přitom hodnotu kraje s 9,9 narozenými dětmi překročilo osm z patnácti sledovaných měst. Relativní počet zemřelých kraje (10,6) překročila čtyři města – Domažlice, Horšovský Týn, Blovice a Kralovice. Relativní ukazatele sňatečnosti jsou nejvyšší ve městech, kde žije nejmladší obyvatelstvo tedy Nepomuk a Tachov. Na 1 000 obyvatel středního stavu připadá v kraji 3,1 rozvodů, přičemž sedm měst uvedenou hranici překračuje.

Ze sociální oblasti jsou k dispozici ukazatele v oblasti nezaměstnanosti, bytové výstavby a data ze SLDB 2001 o ekonomické aktivitě, vzdělání a bytovém fondu.

Míru registrované nezaměstnanosti získává Český statistický úřad z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Od 1.7.2004 došlo ke změně výpočtu registrované míry nezaměstnanosti. Za obce se vypočítává jako podíl neumístěných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce tzv. dosažitelní, k pracovní síle tj. k počtu ekonomicky aktivních ze SLDB 2001. Míra nezaměstnanosti mezi městy je značně rozdílná, zatímco nejnižší vykazovalo v roce 2005 město Stod, pouze 3,94%, pak nejvyšší Sušice s 11,04%. Vyšší hodnoty vykazuje i město Stříbro (7,44%), Klatovy (7,61%) a Tachov (7,94%). Jsou to právě města, která spadají do regionů s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v kraji. Nabídka volných pracovních míst je příznivá především v Plzni, kde na 1 volné pracovní místo připadá 2,6 uchazečů o práci. Naopak město Nýřany vykazovalo sice pátou nejnižší míru nezaměstnanosti mezi městy, přitom podíl počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo dosáhl hodnoty 17,0. Nižší vykázané procento míry nezaměstnanosti je ovlivněno především dostupností ke krajskému městu.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo zahrnuje zaměstnané a nezaměstnané osoby starší 15 let, přičemž je nedílnou součástí ekonomiky státu úzce související se stárnutím obyvatelstva. Míra ekonomické aktivity tj. podíl počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva na počtu osob patnáctiletých a starších se v hodnocených městech pohybovala v roce 2001 mezi hodnotami 59,0% až 66,9%. Z výsledků VŠPS je patrné, že míra ekonomické aktivity postupně klesá, za posledních pět let poklesla v kraji o 0,7 procentní body.

Z výsledků SLDB 2001 byla zjištěna závislost mezi velikostí obce a vzdělanostní strukturou obyvatelstva. Ve velkých městech je podíl osob s vysokoškolským vzděláním vyšší než v menších městech. Nejvyšší počet vysokoškoláků v době sčítání žilo v Plzni 12,5% a Klatovech 10,5%.

Výstižným faktorem pro hodnocení bytové výstavby je intenzita, vyjádřená jako podíl dokončených bytů na 1 000 obyvatel středního stavu. V letech 2001 až 2005 se v průměru dokončilo nejvíce bytů ve Stodě – 11,4 na 1 000 obyvatel. Ve velkých městech (Plzni, Domažlicích, Klatovech, Tachově a Rokycanech) vývoj spíše stagnoval, podíly se pohybovaly pouze mezi 1,8 až 2,4 dokončenými byty. Příčinu můžeme spatřovat ve zvýšené výstavbě bytů v příměstských obcích, kde je bydlení pro mladou generaci cenově dostupnější. O bytové situaci vypovídají i dostupná data ze SLDB 2001, která poskytují ucelený přehled o stavu domovního a bytového fondu. Stav bydlení lze členit na dvě skupiny na trvale obydlené a neobydlené domy a byty. Na 1 000 obyvatel středního stavu bylo v roce 2001 nejvíce trvale obydlených bytů v Plzni – 411,7 bytů. Neobydlené byty jsou soustředěny především v rekreačních oblastech jižního Plzeňska a Klatovska. Zjištěnou vyšší neobydlenost určenou k rekreačním účelům vykazovala města ležící v těchto oblastech Blovice, Horažďovice, Nepomuk a Sušice. Mimo jiné zvýšený počet neobydlených bytů určený k rekreaci v přepočtu na 1 000 obyvatel vykazovalo i město Kralovice (29,5).

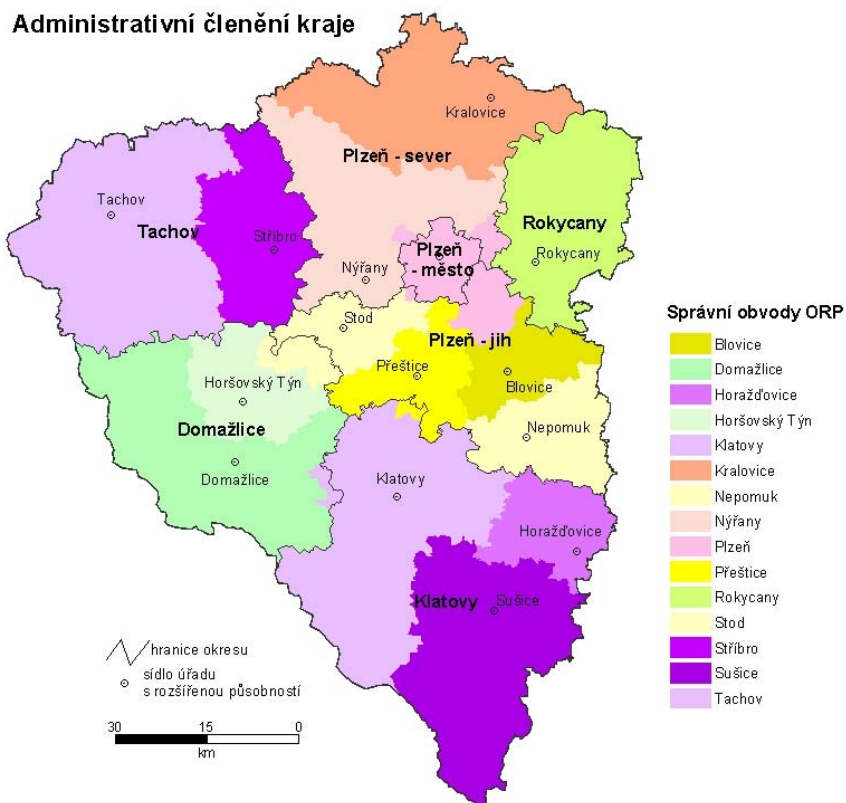
Z ekonomické oblasti jsou k dispozici ukazatele vyjadřující podnikatelskou aktivitu, což je podíl počtu ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel středního stavu. Nejvyšší hodnotu vykazovalo v roce 2005 město Plzeň (277,6), Tachov (257,8) a Rokycany (251,5). Mezi města s nejnižší podnikatelskou aktivitou se řadí Nýřany (182,8) a Stod (185,7). Z hlediska právní formy se člení podnikatelské subjekty na fyzické a právnické osoby, z toho podíl fyzických osob se pohyboval mezi 64,9% v Tachově až 79,8% v Nýřanech. Z právnických osob jsou nejpočetnější skupinou obchodní společnosti, k nimž se především řadí společnosti s ručením omezením a akciové společnosti. Méně početnou obchodní společnost jsou veřejné obchodní a komanditní společnosti. Z hlediska počtu zaměstnanců jsou nejpočetněji zastoupeny subjekty, které nevedly nebo nemají zaměstnance, podíl se pohybuje mezi 84,3% v Domažlicích až 90,4% ve Stodě. Se zvyšujícím se počtem zaměstnanců klesá počet firem. Subjekty, které zaměstnávají od 1 do 100 zaměstnanců se podílí na celkovém počtu subjektů od 10,4% do 17,4%. Subjekty s vyšším počtem jak 1 000 zaměstnanců působí pouze ve dvou městech - v Plzni (celkem 7) a ve Stříbře (pouze 1).

Z hlediska převažující ekonomické činnosti (OKEČ) jsou nejpočetnější skupinou subjekty zabývající se obchodní činností. Mezi městy je podíl přibližně stejný a pohybuje se kolem třiceti procent. Subjekty zaměřené na oblast podnikání v průmyslu jsou vyšším podílem zastoupeny v Přešticích a Horažďovicích (18,0%) a Nýřanech (15,2%). S vyšším počtem jak 100 zaměstnanců jsou subjekty soustředěny převážně v Plzni. Celkový počet těchto průmyslových firem je přibližně 60. Ve zbývajících městech nepřekračuje počet velkých průmyslových firem hodnoty 10. Město Rokycany vykazovalo nejvyšší podíl (15,4%) subjektů podnikajících ve stavebnictví, přičemž z 533 je pouze 1 větší subjekt zaměstnávající více jak 20 zaměstnanců. Větší stavební podniky jsou soustředěny převážně v Plzni. V Horažďovicích, Kralovicích, Nýřanech, Stodě, Sušici a Tachově se větší stavební podnik nenachází.

Tab. 2.1.3 Vybrané ukazatele za sídla správních obvodů ORP v roce 2005

	Hustota obyvatelstva	Průměrný věk	Přirozený přírůstek	Celkový přírůstek	Míra nezaměstnanosti	Míra ekonomické aktivity ^{*)}	Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel ^{*)}	Podnikatelská aktivity
Blovice	135,4	39,8	-4,8	2,8	4,5	59,7	367,9	220,9
Domažlice	439,0	41,0	-2,3	-0,4	6,4	63,8	395,6	241,1
Horažďovice	132,4	40,5	3,3	-0,7	7,0	59,8	375,8	197,5
Horšovský Týn	68,6	39,2	-3,7	-7,5	5,8	65,6	357,0	204,9
Klatovy	282,1	40,6	-0,1	0,2	7,6	62,3	381,6	230,6
Kralovice	89,7	38,9	-10,1	-2,8	7,1	64,6	353,3	231,7
Nepomuk	289,9	38,0	4,6	5,4	5,1	64,4	382,7	211,9
Nýřany	300,9	38,5	0,3	7,9	5,2	64,8	360,0	182,8
Plzeň	1 181,6	41,7	-0,3	0,8	5,8	61,0	411,7	277,6
Přeštice	254,2	39,7	1,2	9,8	5,0	63,6	382,6	227,6
Rokycany	442,7	40,7	-0,1	-2,9	6,6	62,6	380,2	251,5
Stod	178,6	41,4	-2,5	4,8	3,9	60,5	365,7	185,7
Stříbro	158,5	38,8	2,4	9,9	7,4	65,4	365,4	215,1
Sušice	252,6	40,6	0,0	2,4	11,0	59,0	380,9	205,3
Tachov	306,7	38,6	-0,6	-1,5	7,9	66,9	375,2	257,8

*) data z SLDB 2001

Poznámka: podle stavu k 31.12.2006